גמר בשולייהו חזו להו, אמר ליה אביי ולטעמיך תקשי לך קדרות דעלמא דהא סתם קדרות דעלמא בין השמשות רותחות הן ולאורתא אכלינן מינייהו, אלא גמרו בידי אדם לא קא מבעיא לן, כי קא מבעיא לן גמרו בידי שמים} ר' יהודה נשיאה הוה ליה ההוא בוכרא שדריה לקמיה דר' אמי, סבר דלא למחזייה, א"ל רבי זריקא ואיתימא רבי ירמיה *ר' יהודה ור' שמעון הלכה כר' יהודה, הדר שדריה לקמיה דרבי יצחק נפחא סבר דלא למחזייה, א"ל ר' ירמיה ואיתימא ר' זריקא ר' יהודה ור' שמעון הלכה כר' יהודה, א"ל רבי אבא מאי טעמא לא שבקתינהו לרבנן למעבד עובדא כר' שמעון? א"ל: ואת מה בידך? א"ל הכי אמר ר' זירא הלכה כר' שמעון, אמר *מאן דהוא*) אזכי ואסק להתם ואגמרה לשמעתא מפומיה דמרה, כי סליק להתם אשכחיה לר' זירא, א"ל: אמר מר הלכה כרבי שמעון? א"ל לא, אנא מסתברא אמרי מדקתני במתניתין ר' שמעון אומר כל שאין מומו ניכר מבעוד יום אין זה מן המוכן וקתני לה בברייתא בלשון חכמים ש"מ מסתברא כוותיה, מאי הוי עלה? אמר רב יוסף ת"ש *דתליא *באשלי רברבי דאמר רבי שמעון בן פזי א"ר יהושע בן לוי א"ר יוסי בן שאול אמר רבי משום קהלא קדישא דבירושלים ר' שמעון וחבריו אמרו הלכה כרבי מאיר {אמרו? והא אינהו קשישי מניה טובא? אלא בשיטת ר' מאיר אמרוה} דתנן* השוחט את הבכור ואחר כך הראה את מומו ר' יהודה מתיר ורבי מאיר אומר "הואיל ונשחט שלא על פי מומחה אסור אלמא קסבר ר' מאיר ראיית בכור לאו כראיית טרפה: ראיית בכור מחיים, ראיית טרפה לאחר שחיטה, ומינה ראיית טרפה אפילו בי"ט, ראיית בכור מערב י"ט, א"ל אביי אטו התם ברואין מומין פליגי, בקנסא פליגי, דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: *בדוקין שבעין כולי עלמא לא פליגי דאסור משום דמשתנין, כי פליגי במומין שבגוף: רבי מאיר סבר גזרינן מומין שבגוף אטו מומין שבעין ור' יהודה סבר לא גזרינן, אמר רב נחמן בר יצחק מתניתין נמי דיקא דקתני ר' מאיר אומר הואיל ונשחט שלא על פי מומחה אסור שמע מינה קנסא הוא דקא קניס שמע מינה. אמי ורדינאה חזי בוכרא דבי נשיאה הוה ביומא טבא לא הוה חזי, אתו ואמרו ליה לרבי אמי אמר להו שפיר קא עביד דלא חזי, איני והא רבי אמי גופיה חזי? רבי אמי כי חזי, מאתמול הוה חזי

ובי"ט

גמר להו בשולייהו. אשתרו ולא אמרינן שעה אחת היו מוקצות ודחו: **ולטעמיך**. דמשוית להו לרתיחתן תורת מוקצה ולפת מינה דאין מוקצה לחצי שבת: **קשיא לך**. מהשתא דלא תוכל לתרץ היאך אנו אוכלים שום קדרות בלילי שבתות דעל כרחך המוקצה לבין השמשות מוקצה לכולי יומא והרי בין השמשות כל הקדרות מסולקות מרותחות מן הכירה ואכלינן מנייהו לאורתא: **אלא מידי דגמרו בידי אדם לא קא מבעיא לן**. דכיון דבידו לתקנו בו ביום לא מקצה ליה מדעתיה מפני דחייתו הלכך פולין ועדשים אינם ראייה לכאן ומהאי טעמא נמי שרינן קדרות של בין השמשות: **כי קא מבעיא לן גמרו בידי שמים**. ע"י חמה דכיון שאין בידו לתקנו מסח דעתיה מניה: **הוה ליה ההוא בוכרא**. והיו לו בביתו כהנים סמוכין על שלחנו ואוכלין בכורות: **רבי יהודה ור' שמעון הלכה כרבי יהודה**. הכי קיימינן להו בעירובין (דף מו:): **אמר ליה ר' זריקא**. לר' אבא: **ואת מה בידך**. דשבקת לרבי יהודה ובעית למעבד כר' שמעון ממי שמעת דהלכה כר' שמעון בזו: **אמר מאן דהוא**. אחד מן התלמידים מי שהוא ולא נודע שמו: **אזכי ואסק**. יהי רצון שאזכה לעלות לארץ ישראל למקום שרבי זירא שם דהוא מרה דשמעתא דאמרי משמיה הלכה כר' שמעון ואגמרה לשמעתא מפומיה: **אלא מסתברא אמרי**. כן אמרתי דמסתברא כרבי שמעון אבל לא שמעתי שהוקבעה הלכה למעשה כמותו: **בלשון חכמים**. דקתני לעיל "אחא ואייתי מתניתא בידיה בין שנולד בו מום מעי"ט בין שנולד בו מום בי"ט חכמים אומרים כו' ור' שמעון הוא דקאמר הכי וקרי ליה חכמים: **באשלי רברבי**. באהלים גדולים וגשים שקשין לינתק כלומר חכמים גדולים אמרוה ואין נוחין לבטל דבריהם: **ר' שמעון בן מנסיא וחביריו**. אותן שאמר עליהן "הרי אמרו אין רואין מומין בי"ט": **אמרו הלכה כר' מאיר**. בבכורות השתא משמע שמעידין קהלא קדישא על ר' שמעון בן מנסיא שאומר עוד דבר זה, ומפרש רב יוסף "אמרו" בתמיה וכי אפשר שקהלא קדישא אומרים דבר זה על ר' שמעון בן מנסיא וחביריו אמרו הלכה כר' מאיר ועבדינן כותייהו: **והא אינהו קדימי וקשישי מיניה טובא**. קהלא קדישא דאמרה רבי להא שמעתא משמייהו קשישי מר' שמעון בן מנסיא טובא דהא ר' שמעון בן מנסיא בימי רבי ובניו היה כדתנן באבות [פ"ו] אמר ר' שמעון בן מנסיא אלו שבע מדות שמנו חכמים בתלמידים כלן נתקיימו ברבי ובבניו ולעיל נמי אפלוג בהדיה והיכי אמרו ההוא קהלא קדישא הלכה משמיה דר' שמעון בן מנסיא דקתני ר' שמעון וחביריו אמרו הלכה כר' מאיר: **אלא**. הכי אמור קהלא קדישא: ר' שמעון בן מנסיא וחביריו שאמרו אין רואין מומין בשיטת ר' מאיר אמרוה וכן אפשר שהזקנים נתנו דעתם על דברי הבחורים ואמרו דברי פלוני נוטין אחר דברי ר' פלוני שהיה לפניו: **השוחט את הבכור**. קודם שהתירו חכם ואח"כ הראה את מומו לחכם: **אלמא קסבר ר' מאיר ראיית בכור**. אינה קנה כראיית טרפה דאחשבוה רבנן וכל עצמה של התרת בכור תלויה בה שאף שחיטתו אסורה קודם שיראנו ואינו דומה לראיית טרפה שהתירו לבדקה אחר שחיטה: **ומינה**. וממנה למדו ר' שמעון בן מנסיא וחביריו ואמרו כיון דחשיבא כולי האי הוה ליה כמתקן *וכדן דין ואסור לראותו בי"ט ואע"פ שהטרפה נבדקת בי"ט והיינו "תליא באשלי רברבי" שאמרו קהלא קדישא, דהא דר' שמעון כר"מ אזלא וקמו להו ר' שמעון בן יוחי ור' מאיר בחדא שיטתא וה"ל ר' יהודה יחיד ואין דבריו של אחד במקום שנים: **אמר ליה אביי**. לרב יוסף: **אטו**. ההיא דר"מ דבכור "ברואין מומין לאחר שחיטה פליגי ומשום טעמא דחשיבותא אמרה ר"מ למלתיה, והא קנסא קניס כדמפרש ואזיל ופלוג אדם אחר שחטו וכסבור שהוא ניכר מפי מומחה, אפילו ר"מ מודה דרואין: **בדוקין**. טיי"לא כמו הנוטה כדוק שמים (ישעיה מ) אם מום זה דוק שבעין: **כולי עלמא**. אפילו ר' יהודה מודה דאסור מפני שמשתנה לאחר המיתה ויש דוק שנראה לאחר שחיטה מום קבוע שאלו ראהו לפני שחיטה היה נראה עובר: **במומין שבגוף**. כגון נקלה אזנו נשברה ידו דלא נשתנה בשביל השחיטה: **מתני'**. דבכורות נמי דיקא דמשום גזרה קאסר ליה וקנסא קניס כדי שלא ירגיל עוד מדלא קתני ר"מ אוסר דנהוי משמע דאסורו תלוי בגופו שאין ראייתו לאחר שחיטה כלום, אלא הואיל ועבר ושחטו שמע מינה זהו טעמו של דבר מפני שהקיל לשחטו ותלה ר"מ הדבר ברשעו של כהן זה שהקיל בו: **אמי ורדינאה**. נאה היה ועל שם ורדים היה נקרא* ולי נראה מאותו מקום שמו ורדינה כדאמרינן בעירובין (דף מט.) שנקרא מאגשי ורדינה ואגשים לקנים ולרי עין בממונן היו: **מאתמול הוי חזי**. אם קבוע אם עובר:

אלא גמרו בידי אדם לא מבעיא לן וכו'. וא"ת אמאי אין מוכיח מההיא דטופין את הסל לפני האפרוחין כדי שיעלו וירדו וקאמר [שבת מג:] מותר לטלטלם פי' אחר שירדו מותר לטלטל הסל אע"פ שהיה אסור כשעלו האפרוחים עליו בחצי היום אלמא אין מוקצה לחצי שבת *וי"ל דשאני התם דהוי כמו גמרו בידי אדם שבידו להפריחם מעליו דהא שרינן קדרות אע"ג דבין השמשות רותחות הן ועוד יש לומר דהתם מיירי לענין טלטול דפשיטא ליה דאין מוקצה לחצי שבת והכא קא בעי לענין אכילה:

אלא ר' מאיר קנסא קא קניס. ופסיק רבינו יצחק דהלכה כרבי יהודה דקבעי התם בבכורות (דף כח: ושם) כתמא דש"ס אליבא דר' יהודה והע"ג דר' מאיר ור' יהודה *הלכה כרבי מאיר בגזרותיו הייט ודאי בגזרותיו אבל לא בקנסותיו*:

ועל

כז א מיי' פ"ג מהלכות בכורות הלכה ד סמג עשין קיא טוש"ע י"ד סי' שי סעיף א:

וא"ל דשאני התם דהוי כמו גמרו בידי אדם דבידו להפריחם מעליו דהא שרינן קדרות אע"ג דביה"ש רותחות כן דבפ' כירה (שם) קאמר אם היו עליו בה"ש אסור לטלטלו וא"כ לא הוי כגמרו בידי אדם וי"ל דהתם מיירי כו' כצ"ל מהרש"א

[עירובין מו. כתובות מ.]

[ועי' תוס' יבמות לו. ד"ה מי עביד ותוספות ב"ק ל: ד"ה והחכמים ותוס' ב"מ עב. ד"ה קונסין ותוס' ב"ב לד: שילהי ד"ה וחכמים ותוס' בכורות כח. ד"ה ר"מ ותוספות זבחים קד. ד"ה אמר ר' עקיבא]

[בערוך פי' מלשון ויטע אשל כלומר אילנות גבוהים והייט חכמים גדולים כדכתיב הנה אשור ארז בלבנון [יחזקאל לא] וכדאמרינן פסחים קיב. הרוצה ליחנק יתלה באילן גדול]

[עירובין מו: בכורות יח.]

[מו"ק כב. חולין נ.] *) [שם והכ מח.]

[כ"ב עג: ע"ין]

בכורות כח.

[שם כ"ח]

עי' גיטין מא. דפש נקרא ספיר נאה

* * *

רבינו חננאל

לכום עודנו בקידרא נדחו מלכום ועדיין לא נתבשלו ננמר בשולן נראו ואנו מבשלין אותן ביו"ט הנה הן מוקצה א"ל אביי ולטעמיך תקשו לך כל קדירות דבין השמשות דאינון רותחות בין השמשות ואין ראויות לאכילה ולאח'[כך] אוכלין מינייהו אלא כל דבר שנגמרו בידי אדם כגון אילו לא קמיבעיא לן דודאי אין מוקצה כי קמיבעי לן גמרו בידי שמים ולא איפשיטה. ר' יהודה נשיאה הוה ליה בכור שדריה לר' אמי ביו"ט לבקרו סבר דלא למיחזי' א"ל ר' ירמיה והא ר' יהודה תני במתניתין יזד מומחה ויראה ור' יהודה ור' שמעון הלכה כר' יהודה ואוקימנא למתניתין ברואין מומין ביו"ט פליגי ר' יהודה מתיר ור' שמעון אוסר וכן ר' יצחק נפחא לא רצה לבקר מומין ביו"ט ואמר לו ר' ירמיה כמו שאמר לר' אמי א"ל ר' אבא לר' ירמיה למה אינך מניח לר' אמי ור' יצחק נפחא לעשות כר' שמעון דאמר אין רואין מומין א"ל ר' ירמיה ואת מה בידך א"ל הכי אמר זעירא הלכה כר' שמעון ואסיק' מסתברא קאמר מרקתני לה ר' אושעיא במתניתא דאייתי בהדיה הא דר' שמעון בלשון חכמים ש"מ הלכתא כותיה. מאי הוי עלה ת"ש מדאשכחן ר' שמעון בן מנסיא וחביריו שהקדימו באותו הזמן שהיו קודם ר' מאיר ואמרו הלכה כר' מאיר דתנן בבכורות עד כמה ישראל חייב ליטפל (בבשר): השוחט את הבכור ואח"כ הראה מומו ר' יהודה מתיר ר' מאיר אומר הואיל ונשחט שלא ע"פ מומחה אסור. ודייקינן אלמא קסבר ר' מאיר ראיית בכור לאו כראיית טריפה כו' א"ל אביי אטו התם בראיית מומין ביו"ט פליגי בגזירת מומין שבגוף אטו מומין שבעין פליגי מפני שמשתנין לאחר מיתה וקנסא הוא דקא קניס ר' מאיר התם. (אי) אמי ורדינאה לא היה רואה מומי בכור ביו"ט וא"ר אמי שפיר עביד דלא חזי. ר' אמי הוה רואה מומין מעיו"ט ולמחר ביו"ט הוה שואלו איך נפל בו מום

וכן